

DUŠAN HOLÝ, PROBLEME DER ENTWICKLUNG UND DES STILS DER VOLKSMUSIK. Volkstümliche Tanzmusik auf der mährischen Seite der Weissen Karpaten, Spisy University J. E. Purkyně v Brně, Filosofická fakulta, 132, Brno 1969, 211 str. + 4 neuvezane table.

Autor raspravlja o problemima razvoja i stila folklorne glazbe na osnovu obilne građe koju je prikupio u Hornjackom, u malom pograničnom području nedaleko grada Strážnice, između jugoistočne Moravske i zapadne Slovačke.

Holý je godinama sistematski proučavao svirku i pjesme u Hornjackom. Hornjacko kao važan centar folklorne glazbe u Moravskoj bilo je i tema njegove disertacije, izrađene u Brnu 1963. g. Holý je bio i jedan od urednika velike monografije *Hornácko. Život a kultura lidu na moravsko-slovenském pomezí v oblasti Bíých Karpat*, Brno 1966, gdje je objavio i svoju studiju o pjesmama, instrumentima i plesnoj folklornoj glazbi tog područja.

Knjigu koju prikazujemo autor dijeli u tri poglavlja: osobine vokalnih melodija (posebno pjesama uz ples); razvoj plesne glazbe; analiza stila.

Prvo poglavlje je, u stvari, širi opći uvod u ostala dva poglavlja, kojima je autor obratio osnovnu pažnju. U kritičkom osvrtu na rezultate relativno opsežne domaće i strane literature Holý sažeto iznosi osobine dvaju osnovnih stilova u folklornoj glazbi Čehoslovačke, tzv. zapadnog koji obilježuje Češku i zapadnu Moravsku i istočnog, karakterističnog za Slovačku i istočnu Moravsku. Prema vokalnim melodijama Hornjacko pripada tzv. istočnom stilu s melodijama u tonskim načinima koji se ne temelje na harmonijskim osnovama, a u ritmici sadiže te melodije pretežno dvodijelne mjere, često i ritamske sastave izvan srednjoevropskih mjera s ustaljenim jedinicama jednog trajanja.

Holýjevo raspravljanje veoma je korisno čitaocu — strancu jer ga uvodi u osnovne probleme folklorne muzike i Čeha i Slovaka te konkretno prikazuje najvažnija obilježja vokalnih melodija Hornjackog s posebnim osvrtom na napjeve uz ples *sedlácká*. Istočna Moravska izuzetno je interesantno folklorno područje gdje se, osim navedenih dvaju stilova, susreću i druge glazbene pojave kao npr. tzv. novi stil mađarske folklorne glazbe. Autorovo izlaganje obogaćuju i argumenti iz drugih grana znanosti — etnologije, povijesti i filologije.

Raspravljajući o razvoju plesne folklorne glazbe autor počinje drugo poglavlje opsežnim prikazom njezina stanja do sredine 19. stoljeća. To stanje nipošto nije statično, što npr. pokazuju različiti odnosi gajdaške svirke i gudačkih instrumenata. Posebno i veoma dokumentirano prikazuje Holý razvoj u toku proteklih stotinjak godina. Svirači iz Hornjackog sudjelovali su na etnografskoj izložbi u Pragu 1895. g.; spominje ih kompozitor Leoš Janáček, a filmski su snimljeni već u vrijeme između dva svjetska rata.

Kad piše o narodnom nazivlju, autor navodi termine s kojima se susrećemo i u Hrvatskom zagorju. Gudački sastavi (i ne samo gudački) zovu se *hudci* (naši *guci!*), drugi violinist je *kontráš*. Prije nego što se u Hornjackom ustalio naziv *primaš*, prvog su violinista zvali i *predňák*. Instrumentalni sastavi iz Hornjackog već su nakon prvog svjetskog rata umjesto dotadašnjeg malog basa, zvanog i *basetka* (naša *bajsica!*), uvodili veliki bas (kontrabas). Nastalu zvučnu prazninu nadomjestili su uvođenjem viole.

Uz pojam narodni glazbeni instrument Holý s pravom upozorava kako pojedino glazbalo u određenim povijesnim i geografskim uvjetima postaje narodni instrument. Klarinet je, npr., u Hornjackom ubrzo prihvaćen, dok u nekim drugim područjima, npr. u Slovačkoj, nikako ne ulazi u narodne instrumente.

Treće poglavlje autor započinje teoretskim raspravljanjem o stilu u folklornoj glazbi. Premda zna za mnoga još neriješena pitanja na tom području, Holý prilazi analizi sadržajnih, tehničkih i izražajnih obilježja hornjacke instrumentalne folklorne glazbe, dakle, analizi njezina stila. Uz prikaz višeglasja posebnu pažnju privlače autorova izlaganja o ornamentiranju svirke i o detaljnom zapisivanju ritamskih pojava. Na sinoptičnim tabelama prikazuje transkribirane načine ukrašavanja osnovne melodije prema svirci četiriju primaša. Uz to utvrđuje i neke zakonitosti o mjestu i učestalosti ukrašavanja. Učestalost pojedinih ritamskih figura prikazuju posebne tabele iz kojih se vidi odnos između općenito upotrebljivanih figura i figura kojima se individualno služe pojedini svirači. Premda je broj prvih znatno veći — jer je, naravno, riječ o folklornoj glazbi — autorovo proučavanje individualnog stvaralačkog doprinosa pojedinog svirača otvara nova pitanja za etnomuzikologiju.

U svom proučavanju ritma Holý je ubrzo primijetio da u instrumentalnoj pratnji plesa *sedlácká* u dionicama pratećih instrumenata postoji karakterističan ostinato četiriju osmina, od kojih su druga i četvrta naglašene. Prvi i drugi dio tog dvočetvrtinskog takta nisu, naime, jednaki. Uz pomoć inž. Otakara Pokornog Holý je elektroakustičkim mjerenjima točno utvrdio odnos 12:13.

Daljim mjerenjima uspio je utvrditi i zorno prikazati na priloženim crtežima sitne razlike u trajanjima pojedinih mjernih jedinica i njihovih dijelova. Tako je konkretno i egzaktno prikazao mogućnost kako da se zabilježi i »ono nešto posebno što daje čar izvornoj svirci narodnih svirača« (kako, inače, obično volimo označavati takve pojave) tj. pojavu slobodne interpretacije u okvirima određenih osnovnih pravila. U ovoj knjizi autor ne objašnjava tehnički postupak kojim je došao do iznesenih rezultata, nego upućuje na zajednički rad što ga je s. O. Pokorným objavio u Sborníku prači filosofické fakulty brněnske university«, 1963, F 7, pod naslovom *Über die Anwendung der graphischen Dynamik — und Rhythmusaufzeichnung bei der Untersuchung der Musikfolklore*.

Knjiga ima i opširniji sažetak na češkom jeziku, opsežan popis literature, notne primjere, fotografije, crteže i tabele.

Jerko Bezić

GOTTSCHER VOLKSLIEDER, BAND II. GEISTLICHE LIEDER, Herausgegeben von ROLF WILH. BREDNICH und WOLFGANG SUPPAN (GOTTSCHER VOLKSLIEDER. Gesamtausgabe, Auf Grund der Sammlung Hans Tschinkel und der Vorarbeiten von Erich Seemann mit Unterstützung des Deutschen Volksliedarchivs herausgegeben von ROLF WILH. BREDNICH, ZMAGA KUMER und WOLFGANG SUPPAN), B. Schott's Sohne, Mainz, 1972, 390 str.

Drugi svezak velike zbirke njemačkih narodnih pjesama iz Kočevja, nekadašnjeg njemačkog jezičnog otoka u južnoj Sloveniji, sadrži tzv. duho-